

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ЛИСИЦЯ ДМИТРО ЛЕОНІДОВИЧ

УДК 377.36:614.253.4/.616.31 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЗУБНИХ ГІГІЄНІСТІВ
У МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Романишина Людмила Михайлівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Кайдалова Лідія Григорівна,
Національний фармацевтичний університет,
завідувач кафедри педагогіки і психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Гуменюк Ольга Михайлівна,
Львівський національний медичний університет імені
Данила Галицького, доцент кафедри стоматології
дитячого віку.

Захист відбудеться «20» грудня 2018 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «16» листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нині національна медична освіта перебуває в стані реформування та змін, які вимагають переосмислення підходів до підготовки медичних фахівців середньої ланки, зокрема в стоматології. Стрімкий розвиток медичної науки та постійний перерозподіл ринку праці потребують висококваліфікованих, компетентних фахівців для виконання складних, багатограних завдань у лікуванні та профілактиці стоматологічних захворювань. Тому серед пріоритетних напрямів модернізації української системи професійної медичної освіти є вдосконалення теоретичної та практичної підготовки майбутніх зубних гігієністів. Підтримка таких заходів виявляється в низці нормативних документів, як-от: закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), рішення колегії Міністерства освіти і науки України про «Концепцію розвитку вищої медичної освіти в Україні» (2007 р.), «Європейська стратегія здоров'я – 2020» (2012 р.), «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.), «Національна стратегія побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на 2015–2020 р.» (2014 р.), Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1013-р. «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я».

Важливим завданням, поставленим перед суспільством, є збереження стоматологічного здоров'я населення будь-якої держави. Але нині основним стоматологічним недугом – карієсом – хворіє понад 90 % населення Землі. Науковці постійно працюють над вирішенням цієї глобальної проблеми шляхом розробки лікувальних та профілактичних заходів. Та їхнє впровадження неможливе без кваліфікованих медичних кадрів.

У контексті проблеми боротьби із захворюваннями органів порожнини рота медичні коледжі виконують завдання підготовки висококваліфікованих фахівців на засадах компетентнісного підходу до освітнього процесу.

Відповідно до аналізу наукових джерел у галузі педагогіки значну увагу вчених зосереджено на професійній підготовці медичних фахівців середньої ланки, яка ґрунтується на компетентнісному підході. Розроблено низку питань у контексті обґрунтування: теоретико-методологічних основ професійної підготовки – А. Алексюк, Н. Бібик, Г. Васянович, О. Заблоцька, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, С. Мартиненко, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Романишина, Л. Романовська, С. Сисоєва, Н. Тарасевич, Л. Хоружа та ін.; основ освітньої діяльності майбутніх фахівців у медичних закладах освіти – І. Артемчук, О. Біловол, О. Гуменюк, М. Демянчук, Л. Кайдалова, Х. Мазепа, І. Мельничук, О. Маркович, Є. Мілерян, Л. Новакова, І. Паламаренко, Л. Романишина, Р. Сабадишин, С. Тихолаз, О. Філіпець, М. Шегедин та ін.; впровадження інноваційних педагогічних технологій – В. Вихрущ, Р. Горбатюк, Л. Зданевич, М. Лукашук, О. Пехота, В. Поліщук, та ін.; розробки та впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій – Р. Горбатюк, О. Романишина та ін.; формування професійної компетентності стоматологічних фахівців – О. Гуменюк, Я. Кульбашна, Я. Нагірний та ін. Але

проблема формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів досліджена недостатньо.

Аналіз психолого-педагогічних, медичних, методичних джерел та практики підготовки майбутніх зубних гігієністів, що здійснюється медичними закладами освіти України, дав змогу виявити низку *суперечностей* між:

– потребою держави в здійсненні профілактики захворювань органів порожнини рота зубними гігієністами та незабезпеченням належних умов для функціонування спеціальності «зубний гігієніст»;

– вимогами суспільства до зубних гігієністів, які володітимуть високим рівнем професійної компетентності для впровадження профілактичних заходів з метою запобігання стоматологічних захворювань, та недостатньою цілеспрямованістю її формування в умовах медичного коледжу шляхом упровадження педагогічних умов і структурної моделі такого процесу;

– домінуванням класичних технологій навчання професійно орієнтованих дисциплін стоматологічного профілю в медичних закладах освіти та потребою впровадження інноваційних педагогічних технологій для якісного формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів.

Отже, актуальність дослідження, потреба вирішення наявних суперечностей, недостатня розробленість проблеми реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх зубних гігієністів зумовили вибір теми дисертації **«Формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії «Інновації у виховному процесі ВНЗ» (номер державної реєстрації 0108U002347).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 6 від 25.06.2015 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 7 від 27.10.2015 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дієвості педагогічних умов для формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

Мета дослідження зумовила вирішення таких **завдань**:

1. Виявити теоретичні основи та обґрунтувати наукові підходи до підготовки майбутніх зубних гігієністів.

2. Конкретизувати компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів.

3. Обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурну модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів.

4. Експериментально перевірити дієвість педагогічних умов для формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурна модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – вивчення, аналіз та узагальнення галузевих стандартів освіти, освітньо-кваліфікаційних характеристик і освітньо-професійних програм для підготовки зубних гігієністів, навчальних планів, програм, підручників та посібників із професійно орієнтованих дисциплін стоматологічного профілю, напрямів і результатів психолого-педагогічних досліджень – для визначення сучасного стану підготовки майбутніх зубних гігієністів та актуальних проблем медичної освіти; *моделювання* – для побудови структурної моделі формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах; *емпіричні* – анкетування, тестування, опитування, спостереження, самооцінювання – для встановлення рівня професійної підготовки майбутніх зубних гігієністів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і підсумковий) – для перевірки дієвості педагогічних умов для формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах; *статистичні методи* опрацювання результатів дослідження, кореляційний аналіз – для обробки даних діагностичних методик із використанням критерію Фішера і встановлення кількісних та якісних залежностей між досліджуваними явищами й процесами, обґрунтування висновків, зроблених на основі педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах (підвищення мотивації студентів до навчання та інтересу до професійної діяльності; забезпечення формування та розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів стоматологічних дисциплін; сприяння розвитку в студентів професійних інтегрованих знань та опанування ними вміннями, навичками й досвідом для вирішення завдань професійного спрямування; організація фахово орієнтованого освітнього середовища для розвитку самостійності та самоорганізації студентів); розроблено структурну модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах, засновану на компетентнісному підході, яка охоплює сукупність взаємопов'язаних блоків (цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, організаційно-діяльнісний, результативний);

– *удосконалено* зміст підготовки майбутніх зубних гігієністів з навчальних дисциплін: «Естетична стоматологія з основами косметології», «Дитяча стоматологія», «Невідкладна допомога в стоматології» – на основі компетентнісного підходу за модульною технологією;

– *конкретизовано* компоненти, критерії та показники рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів на засадах компетентнісного підходу.

Подальшого розвитку набули форми, методи та засоби організації навчальної діяльності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні навчально-методичних посібників: «Практикум для вивчення навчальної дисципліни «Естетична стоматологія з основами косметології», «Практикум для вивчення навчальної дисципліни «Дитяча стоматологія», «Практикум для вивчення навчальної дисципліни «Невідкладна допомога в стоматології», «Збірник матеріалів для забезпечення контрольного теоретично-практичного блоку під час вивчення навчальної дисципліни «Естетична стоматологія з основами косметології», «Збірник матеріалів для забезпечення контрольного теоретично-практичного блоку під час вивчення навчальної дисципліни «Невідкладна допомога в стоматології», «Збірник матеріалів для забезпечення контрольного теоретично-практичного блоку під час вивчення навчальної дисципліни «Дитяча стоматологія».

Зміст і результати та обґрунтовані теоретичні положення, практичні розробки наукового дослідження можуть бути використані для написання рефератів, наукових статей, дисертацій, монографій, а також викладачами медичних навчальних закладів у підготовці майбутніх зубних гігієністів у процесі навчання і на додипломному, і післядипломному рівнях освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Шепетівського медичного училища (довідка про впровадження № 107/в від 22.05.2018 р.), ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського» (довідка про впровадження № 01-35/321 від 31.05.2018 р.), Рівненського державного базового медичного коледжу (довідка про впровадження № 327 від 11.06.2018 р.), КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради (довідка про впровадження № 459 від 12.06.2018 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження висвітлювалися під час виступів на наукових та науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні» (Львів, 2016), «Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі» (Одеса, 2016), «Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі» (Київ, 2016), «Педагогіка і психологія: виклики і сьогодення» (Київ, 2016), «Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування» (Львів, 2016), «Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика» (Одеса, 2017), «Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості» (Харків, 2017), «Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у ХХ ст.» (Львів, 2018), «Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук» (Одеса, 2018); «Сучасний вимір психології та педагогіки» (Львів, 2018); *всеукраїнська* – «Актуальні питання підготовки майбутніх фармацевтичних та медичних фахівців в умовах сучасної освіти» (Житомир, 2016).

Основні результати дослідження обговорювалися та отримали позитивні відгуки на науково-методичних конференціях викладачів медичних закладів освіти Рівненської області, на засіданнях предметної комісії стоматологічних

дисциплін Рівненського державного базового медичного коледжу, засіданнях кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (2016–2018 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 23 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 10 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема 2 публікації в зарубіжних наукових виданнях, 3 публікації у вітчизняних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 7 – апробаційного характеру, 6 публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (365 найменувань, з них 18 – іноземними мовами) та додатків (10 на 109 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 347 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 199 сторінках. Роботу ілюстровано 10 рисунками та 15 таблицями.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах» – проаналізовано наукові джерела з досліджуваної проблеми, обґрунтовано застосування компетентнісного підходу в підготовці майбутніх зубних гігієністів, розкрито сутність підготовки майбутніх зубних гігієністів у медичному коледжі. Визначено й охарактеризовано компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. Охарактеризовано низку проблем, які виникають на шляху формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів під час навчання в медичних коледжах.

Установлено, що нині гостро виникла потреба у фахівцях, які поєднують особистісні та професійні якості, що є основою для виконання завдань професійної діяльності зубних гігієністів. Саме тому процес їхньої професійної підготовки в медичних коледжах спрямовується на професійну діяльність шляхом формування професійної компетентності. Українська медична освіта, яка розпочала реформи у зв'язку з сучасними змінами, що стосуються суспільства, з орієнтацією на професійні якості особистості, висуває завдання – проводити освітній процес на основі компетентнісного підходу в усіх ланках освіти, зокрема професійної.

Аналіз психолого-педагогічної літератури (Л. Борисюк, О. Гуменюк, М. Данюк, М. Демянчук, Л. Кайдалова, Я. Кульбашна, О. Маркович, І. Махновська, Я. Нагірний, І. Радзієвська, Л. Романишина, З. Шарлович та ін.)

дав змогу дійти висновків, що компетентнісний підхід є основою формування професійної компетентності, використання якого уможливило якісне здійснення майбутніми фахівцями стоматологічного профілю професійної діяльності. Професійна компетентність виявляється через складники: когнітивні, психомоторні, афективні, вольові, соціальні, поведінкові (знання, уміння, навички, мотивація, емоції, моральні та етичні цінності, здібності, здатності тощо).

На основі опрацьованих наукових джерел визначено зміст поняття «професійна компетентність майбутніх зубних гігієністів», яку розуміємо як теоретичну і практичну готовність студента до майбутньої професійної діяльності; наявність особистісних і професійних якостей, потрібних для виконання обов'язків зубного гігієніста з урахуванням сформованості професійних знань, умінь та навичок; ціннісних орієнтацій; культури мовлення; здібностей аналізувати, прогнозувати, проектувати.

Медичні працівники середньої ланки, зайняті в галузі стоматології, є важливою кадровою ланкою при наданні спеціалізованої допомоги населенню, що пов'язано з лікуванням та профілактикою стоматологічних захворювань. Тому якість надання такого виду послуг залежить від рівня сформованості професійної компетентності фахівців.

Нині навчання за освітньою програмою підготовки «зубних гігієністів» проводиться в 11 закладах освіти, серед яких: КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради, ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського», Харківський, Рівненський, Могилів-Подільський, Ківерцівський, Львівський, Луцький медичні коледжі, Шепетівське, Херсонське та Рокитнівське медичні училища. Навчальна програма підготовки передбачає вивчення навчальних дисциплін таких циклів: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; природничо-наукової підготовки; професійної та практичної підготовки.

Під час аналізу закордонного досвіду підготовки зубних гігієністів дійшли висновку, що навчальні програми суттєво відрізняються від тих, за якими здійснюється підготовка в Україні. У нашій країні, урахуовуючи важливість ролі зубних гігієністів для вирішення проблем профілактики стоматологічних захворювань, розвантаження роботи лікаря-стоматолога, є низка проблем, серед яких основною є те, що нині випускники медичних коледжів, які здобули професію зубного гігієніста, здебільшого працюють на посадах медичних сестер стоматологічних кабінетів та відділень, асистентів лікаря-стоматолога. Саме тому вони не можуть реалізувати себе в повному обсязі, виконувати завдання, які ставить профілактична стоматологія – задовольняти потреби населення у санації та санітарно-просвітницькій діяльності. Також досліджено проблеми, які класифіковано в групи: соціальні, освітні, професійно орієнтовані, особистісні.

Досліджуючи формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів, нами виокремлено такі компоненти: мотиваційно-цільовий, змістовий, діяльнісно-операційний, особистісно-рефлексивний. Також визначено критерії, показники та рівні сформованості (високий, функціональний, базовий,

елементарний) кожного компонента професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів.

Мотиваційно-цільовий компонент забезпечував формування професійної спрямованості майбутніх зубних гігієністів та охоплював мотиви, цілі, потреби в професійному навчанні, удосконаленні, самовихованні, саморозвитку. Його критерієм обрано вмотивованість студентів до оволодіння професією зубного гігієніста, усвідомлення її потреби й важливості.

Змістовий компонент професійної компетентності базується на знаннях як формі існування та систематизації результатів пізнавальної діяльності студентів. Знання майбутніх зубних гігієністів стосовно їхньої професійної діяльності є зафіксованими й перевіреними практикою, інформаційними елементами. Критерієм сформованості цього компонента є інтегрованість знань, які здобувають за час навчання.

Діяльнісно-операційний компонент професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів характеризується: сукупністю професійних умінь (гностичних, комунікативних, організаційних, проєктивних, дидактичних, технологічних, управлінських); якостей, що зумовлює ефективність реалізації відповідних професійних функцій. Критерієм сформованості діяльнісно-операційного компонента є рівень оволодіння студентами вміннями обирати способи, прийоми, алгоритми вирішення завдань, які виникатимуть у майбутній професійній діяльності.

Особистісно-рефлексивний компонент передбачав здатність до рефлексії професійної підготовки з усвідомленням важливості здобутих знань, отриманих умінь і навичок за період навчання та їхнє застосування в майбутній професійній діяльності. Критерієм сформованості цього компонента професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів обрано готовність студентів до самоосвіти на основі навчальної та професійної рефлексії.

Усі компоненти професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів є взаємопов'язаними, взаємодоповнювальними, є основою структури професійної компетентності майбутнього зубного гігієніста.

Вивчення теоретичних основ проблеми формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів сприяло накресленню шляхів підвищення рівнів її сформованості, серед яких дієвими виявилися впровадження в професійну підготовку педагогічних умов і структурної моделі професійної підготовки.

У другому розділі – «Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах» – розглянуто стан сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах; результати констатувального етапу експерименту; виявлено й теоретично обґрунтовано сукупність педагогічних умов і структурної моделі формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах; розглянуто методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів.

З метою визначення стану сформованості мотиваційно-цільового компонента професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів було використано методика «Структура навчальної мотивації студентів» (О. Реан, В. Якунін). Ця методика була адаптована для студентів, які навчаються за спеціальністю «Стоматологія», оскільки в ній визначено ключові мотиви, характерні для майбутніх зубних гігієністів, як-от: мотив до обрання такої професії, гуманістичний мотив та бажання працювати в лікувально-профілактичних закладах стоматологічного профілю.

Сформованість змістового компонента професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів (їхньої теоретичної підготовки) було визначено проведенням контрольних зрізів знань студентів з навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки.

Вивчення рівня сформованості діяльнісно-операційного компонента професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів здійснювалося шляхом застосування комплексу ситуаційних задач.

Рівень сформованості особистісно-рефлексивного компонента було визначено методом анкетування, з метою самодіагностики студентами сформованості професійної компетентності в контексті дослідження.

Констатувальний етап експерименту було проведено в: Рівненському державному базовому медичному коледжі, Шепетівському медичному училищі, КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради, ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського» із студентами четвертого курсу відділення «Стоматологія» у 2016–2017 н.р. В експерименті брало участь 118 студентів, які навчалися за спеціальністю «Стоматологія», спеціалізацією «Стоматологія» (кваліфікація – зубний гігієніст). Дослідження проводилося під час вивчення навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки «Дитяча стоматологія», «Невідкладна допомога в стоматології», «Естетична стоматологія з основами косметології».

За результатами констатувального етапу експерименту визначено, що високий рівень сформованості професійної компетентності притаманний 17 % майбутніх зубних гігієністів; функціональний рівень – 51 % студентів; 26 % студентів продемонстрували показники базового рівня. Низький рівень показали 6 % студентів. Такі результати спонукали до пошуку шляхів удосконалення освітнього процесу.

Установлено, що одним із шляхів підвищення продуктивності досліджуваного процесу є реалізація педагогічних умов, під якими розуміємо цілісний комплекс заходів, котрі містять форми, методи, дидактичні умови, які впроваджені в освітній процес і позитивно впливають на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів і формування їхньої професійної компетентності. Серед педагогічних умов виокремлено такі: підвищення мотивації студентів до навчання та інтересу до професійної діяльності; забезпечення формування та розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів стоматологічних дисциплін; сприяння розвитку в студентів

професійних інтегрованих знань, сприяння опануванню студентами вміннями, навичками й досвідом для вирішення завдань професійного спрямування; організація фахово орієнтованого освітнього середовища для розвитку самостійності та самоорганізації студентів.

Першу педагогічну умову базовано на тому, що мотивація до навчання, інтерес до навчальної та пізнавальної діяльності є провідними факторами, які визначають якість освітнього процесу. Відзначається вплив на підвищення інтенсивності уваги, якості запам'ятовування, загалом результативності розумової діяльності студентів. Окрім того, у сучасному освітньому процесі першочергового значення набуває не так надання предметних знань, обсяг яких постійно збільшується, а формування особистості як активного члена суспільства, що має відповідну структуру потребово-мотиваційної сфери. Для її реалізації відбувалися зустрічі з лікарями-стоматологами та зубними гігієністами, де фахівці ознайомлювали студентів з особливостями майбутньої професійної діяльності та сучасними методами роботи.

Упровадження другої педагогічної умови передбачало наявність організатора освітнього процесу й було важливим елементом для формування результативного перебігу педагогічних процесів. Педагог як одна з найважливіших фігур освітнього процесу також повинен володіти набором і педагогічних, і професійних (медичних, стоматологічних, методичних) компетентностей.

Більшість викладачів стоматологічних дисциплін у медичних коледжах є лікарями-практиками. Деякі з них паралельно з педагогічною діяльністю розпочали практичну, або прийшли з практичної медицини і розпочали педагогічну діяльність. Тому виникла потреба в перегляді підходів до підготовки педагогічних працівників-викладачів для медичних коледжів щодо підвищення їхньої професійно-педагогічної компетентності.

З цією метою організовано семінари з обміну досвідом викладачів медичних коледжів, підготовлено методичні рекомендації щодо підвищення якості підготовки фахівців шляхом застосування сучасних освітніх технологій в умовах модульної організації освітнього процесу.

Третя педагогічна умова передбачала створення оптимального середовища для формування знань і теоретичного, і практичного характеру, що є основним завданням освітнього процесу, яке можна виконати, застосовуючи педагогічний досвід та впроваджуючи сучасні методи, серед яких важливу роль відіграють інтерактивні методи навчання (методи проєктів, симуляцій, нестандартних ситуацій, ігровий метод, презентації тощо). Адже важливим завданням, висунутим перед медичним закладом освіти (медичним коледжем), є посилення уваги до використання інтерактивних форм і методів в освітньому процесі для переосмислення традиційних підходів до його організації, які стимулюють інноваційні зміни. Застосування інтерактивної технології навчання у фаховій підготовці та формуванні професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів дозволяє вирішити нагальні потреби в підготовці фахівців нового типу, які відповідатимуть вимогам сучасного суспільства і здатні шукати раціональні рішення, застосовувати знання та вміння в практичній діяльності.

У сучасних умовах формування висококваліфікованого фахівця значну роль відіграє самостійна робота. Вона характеризується розширенням цілей самостійної діяльності, спрямованої на підвищення рівня мовленнєвих навичок і умінь студентів. Саме такий підтекст покладено в основу четвертої педагогічної умови. З цією метою студенти готували різні проекти («Проведення прийому хворих з особливими потребами», «Особливості роботи з дітьми різного віку», «Підготовка презентації щодо нових досягнень стоматології» тощо).

На основі узагальнення та систематизації результатів наукового пошуку розроблено структурну модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

Структурна модель (рис. 1) складається із взаємопов'язаних блоків: цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, організаційно-діяльнісний, результативний.

Цільовий блок розкриває головну мету освітнього процесу: формування й розвиток професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Теоретико-методологічний блок* передбачає наявність основних методологічних підходів, принципів та дидактичних теорій щодо формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Змістовий блок* виокремлює основні компоненти змісту професійної освіти: теоретичні знання, практичні вміння й навички. *Організаційно-діяльнісний блок* об'єднує форми, методи та технології, які використовуються в освітньому процесі й спрямовані на досягнення мети педагогічного експерименту.

В основу *результативного блоку* покладено сформованість рівнів професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів, відбір діагностичного інструментарію для їхнього вимірювання й організацію системи контролю. Він відображає результати експериментальної діяльності з формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів в умовах медичного коледжу.

Кожний із блоків виконує свою функцію та одночасно пов'язаний із іншими блоками, що забезпечує цілісність моделі. Об'єднувальним фактором є мета процесу.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна перевірка дієвості педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах» – розкрито формувальний етап організації дослідно-експериментальної роботи; проаналізовано результати експериментального дослідження.

Дослідно-експериментальна перевірка дієвості педагогічних умов і структурної моделі формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах здійснювалася протягом 2017–2018 н.р. серед студентів четвертого курсу відділення «Стоматологія». Формувальний етап експерименту було проведено в: Рівненському державному базовому медичному коледжі, Шепетівському медичному училищі, КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради, ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського».

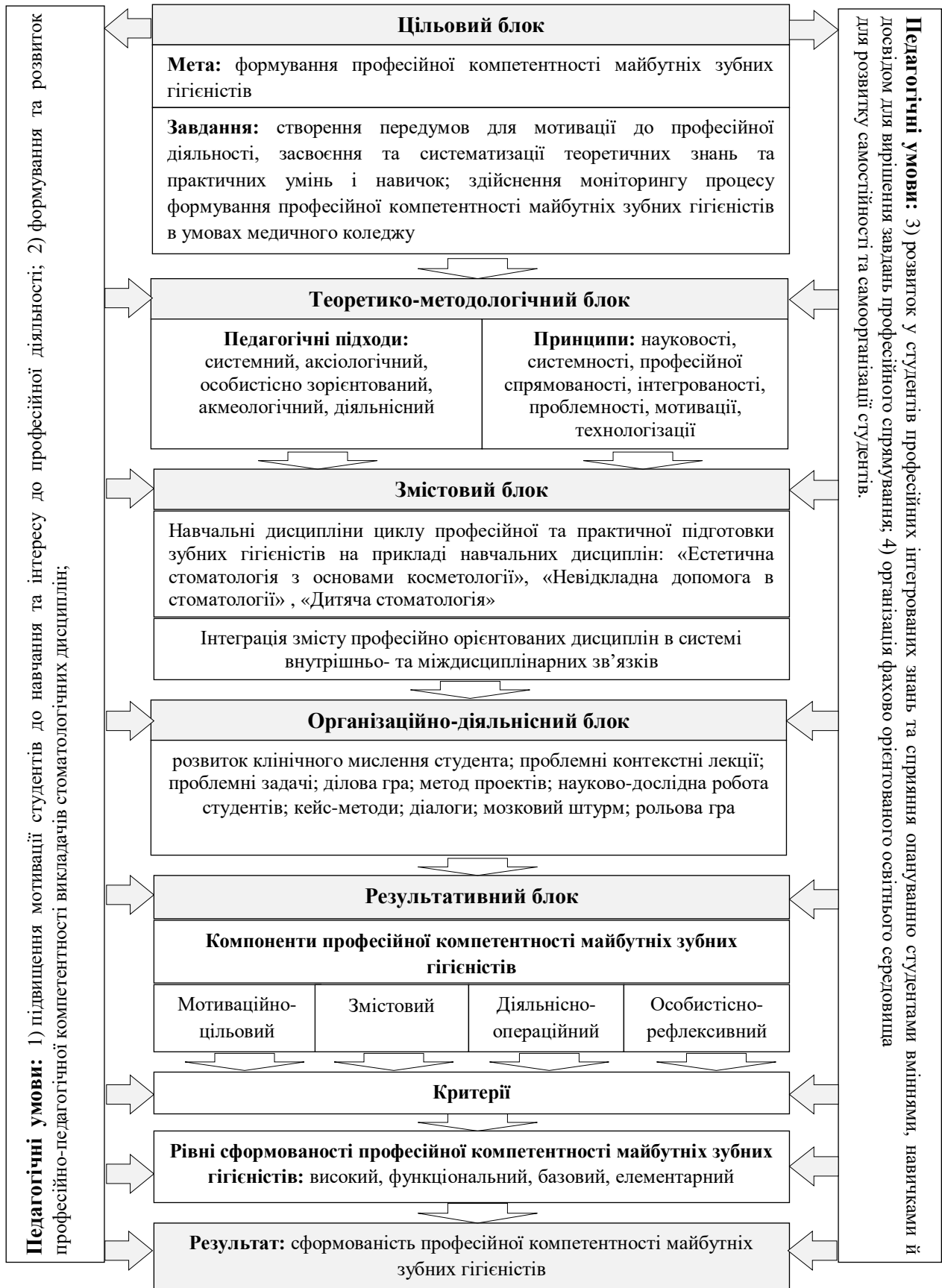

Рис. 1 Структурна модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів

Головна мета експерименту полягала в перевірці дієвості формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах під впливом запропонованих педагогічних умов і структурної моделі такого процесу.

Загалом у формувальному етапі експерименту брало участь 92 студенти. У контрольній групі (КГ) було 45 студентів. У експериментальній групі (ЕГ) – 47 студентів. У процесі формувального етапу експерименту кількість студентів не змінювалася.

Для реалізації в професійній підготовці майбутніх зубних гігієністів визначених педагогічних умов і розробленої структурної моделі, в ЕГ у процесі вивчення дисциплін «Естетична стоматологія з основами косметології», «Невідкладна допомога в стоматології», «Дитяча стоматологія» використовувалася авторська модель практичного заняття, викладена в навчально-методичних посібниках.

З метою проведення аналізу формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах, які навчалися за традиційною та експериментальною методикою, визначались і порівнювалися цифрові показники сформованості кожного із компонентів професійної компетентності.

Узагальнені результати подано в зведено-порівняльній табл. 1.

Таблиця 1

Узагальнені результати сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів на етапах вхідного та підсумкового контролю

Категорія груп і етап контролю	Рівні готовності								СП
	Високий		Функціональний		Базовий		Низький		
	КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ-ВК – 45 студ.	6	13,3	21	46,7	13	28,9	5	11,1	3,6
КГ-ПК – 45 студ.	7	15,6	23	51,1	12	26,6	3	6,7	3,8
ЕГ-ВК – 47 студ.	6	12,8	22	46,8	14	29,8	5	10,6	3,6
ЕГ-ПК – 47 студ.	21	44,7	19	40,4	7	14,9	0	0	4,3

Примітка: КГ – контрольні групи; ЕГ – експериментальні групи; ВК – вхідний контроль; ПК – підсумковий контроль; КС – кількість студентів; СП – середній показник.

На основі аналізу табл. 1. встановлено, що за показниками середнього балу в студентів КГ спостерігалось зростання цього показника від 3,6 до 3,8 бала (на 0,2 бала), а в ЕГ – від 3,6 до 4,3 (на 0,7 бала), що на 0,5 бала більше, ніж у студентів КГ. Отже, у студентів ЕГ відбулося підвищення значень рівнів сформованості всіх компонентів професійної компетентності більше, ніж у студентів КГ.

Достовірність і вірогідність одержаних результатів перевірено й підтверджено за допомогою критерію Фішера (табл. 2).

Відповідно до табл. 2 показників теоретичного F-критерію (F_{krit}) значення F_{krit} для представленою дослідження визначалося за числом ступенів свободи. У КГ число ступенів свободи становить $45-1 = 44$, а в ЕГ має значення $47-1 = 46$. За

стандартизованою таблицею, коли число ступенів свободи перебуває в межах 40–60 і від 24 до безкінечності (що відповідає цифровим показникам у нашому дослідженні), F-критерій (F_{krit}), має значення від 1,8 до 1,4. Аналіз таблиці 2 свідчить, що значення F_{emp} для КГ (1,13–1,26) виходить за межі вірогідності, а F_{emp} для ЕГ (1,36(1,4)–1,48) перебуває в межах вірогідності відповідно до показників теоретичного F-критерію (F_{krit}). Таким чином результати, отримані в КГ та ЕГ, перебувають у межах вірогідності.

Таблиця 2

Результати обчислення F-критерію

Компоненти професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів	Показник F-критерію для порівняння з F_{krit} (1,6–1,0)	
	F_{emp} -КГ	F_{emp} -ЕГ
Мотиваційно-цільовий	1,19	1,36
Змістовий	1,13	1,42
Діяльнісно-операційний	1,21	1,48
Особистісно-рефлексивний	1,18	1,45
Узагальнені показники	1,26	1,40

Ураховуючи цифрові показники статистичного аналізу результатів педагогічного експерименту, можемо стверджувати, що запропонована структурна модель та визначені педагогічні умови є дієвими, показники є статистично значущими та виявляють позитивну динаміку формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах.

ВИСНОВКИ

У дисертації висвітлено теоретичні узагальнення та запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання: формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі **висновки**:

1. Проведений аналіз філософської, психолого-педагогічної та медичної літератури дозволив визначити ключові поняття: компетенція, компетентність, професійна компетентність зубних гігієністів. Під професійною компетентністю майбутніх зубних гігієністів розуміють теоретичну і практичну готовність студентів до майбутньої діяльності, наявність особистісних і професійних якостей, потрібних для виконання обов'язків зубного гігієніста, з урахуванням сформованості професійних знань, умінь та навичок, ціннісних орієнтацій, культури мовлення, здібностей аналізувати, прогнозувати, проектувати.

Визначено теоретичні основи підготовки майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах: виокремлення педагогічних підходів (системний, аксіологічний, особистісно зорієнтований, акмеологічний, діяльнісний, компетентнісний, синергетичний); дослідження досвіду впровадження освіти зубних гігієністів у світовому масштабі та в Україні; мету та завдання, які передбачають діяльність зубних гігієністів; сучасний досвід і напрями підготовки

майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Професійну підготовку майбутніх зубних гігієністів спрямовано на їхнє професійне становлення шляхом формування професійної компетентності.

2. На основі дослідження та визначення педагогічних підходів конкретизовано структуру професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів, що передбачає наявність мотиваційно-цільового, змістового, діяльнісно-операційного та особистісно-рефлексивного компонентів. Критерієм сформованості мотиваційно-цільового компонента визначено мотивацію до оволодіння професією, усвідомлення потреби та важливості професійної підготовки для здійснення майбутньої професійної діяльності зубного гігієніста; змістового – інтегрованість знань, які студенти отримують під час навчання в медичних коледжах; діяльнісно-операційного – оволодіння студентами вміннями обирати способи, прийоми, алгоритми вирішення завдань, які виникатимуть у майбутній професійній діяльності; особистісно-рефлексивного – готовність студентів, майбутніх зубних гігієністів, до самоосвіти на основі навчальної та професійної рефлексії. Визначення сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів здійснювалося за високим, функціональним, базовим та елементарним рівнями.

3. З метою підвищення якості підготовки майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів: підвищення мотивації студентів до навчання та інтересу до професійної діяльності; забезпечення формування та розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів стоматологічних дисциплін; сприяння розвитку в студентів професійних інтегрованих знань та опанування ними вміннями, навичками й досвідом для вирішення завдань професійного спрямування; організація фахово орієнтованого освітнього середовища для розвитку самостійності та самоорганізації студентів. Реалізацію визначених педагогічних умов спрямовано на формування всіх компонентів професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Бачення автора процесу підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів відображено в структурній моделі з дотриманням освітніх стандартів, урахуванням тенденцій та перспектив розвитку медичного коледжу й спеціальності «Стоматологія», зокрема орієнтованій на поєднання інноваційних та традиційних форм і методів навчання для здобуття кваліфікації «Зубний гігієніст». Структурна модель у дослідженні є логічним конструктом, який цілісно розкриваючи підготовку майбутніх зубних гігієністів, відображає зміст, мету, засоби, результат цього процесу. Структурна модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах, характеризується організацією освітнього процесу на засадах системного, аксіологічного, акмеологічного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого підходів. Вона відображає єдність цільового, теоретико-методологічного, змістового, організаційно-діяльнісного, результативного блоків. Системотвірним чинником, що об'єднує всі складники структурної моделі, є мета.

4. Результати, отримані в ході дослідно-експериментальної роботи, підтвердили дієвість реалізації визначених педагогічних умов та розробленої структурної моделі формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Аналіз результатів дав змогу дійти висновку, що в контрольних та експериментальних групах спостерігається позитивна динаміка сформованості всіх компонентів професійної компетентності, про що свідчать середні показники (СП). Однак, у студентів контрольних груп (КГ) цей показник збільшився від 3,6 бала на вхідному контролі до 3,8 бала на підсумковому (+0,2), водночас в експериментальних групах (ЕГ) середній показник збільшився від 3,6 бала до 4,3 бала (+0,7), що на 0,5 бала більше, ніж у контрольних групах (КГ). Достовірність одержаних результатів доведено за допомогою методів математичної статистики шляхом порівняння дисперсій і визначення критерію Фішера.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці нових методик діагностики рівня сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів, навчальних програм професійно орієнтованих дисциплін стоматологічного спрямування, використанні зарубіжного досвіду для пошуку нових інноваційних педагогічних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Лисиця Д. Роль професійних якостей у формуванні професійної компетентності майбутнього зубного гігієніста. *Науковий вісник Чернівецького університету*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогіка та психологія. Чернівці: ЧНУ, 2015. Вип. 766. С. 94–102.

2. Лисиця Д. Стан та проблеми підготовки фахівців стоматологічного профілю за спеціальністю «Зубний гігієніст». *Науковий вісник Чернівецького університету*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогіка та психологія. Чернівці: ЧНУ, 2015. Вип. 760. С. 80–85.

3. Лисиця Д. Л. Роль міжпредметних зв'язей в процесі формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *SCI-ARTICLE.RU: електрон. науч. журн.* 2016. № 29. С. 182–188. URL: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1453321217>.

4. Лисиця Д. Л. Структура професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Молодий вчений*: наук. журн. Херсон, 2016. № 12.1 (40), ч. III. С. 458–461.

5. Лисиця Д. Л. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Молодий вчений*: наук. журн. Херсон, 2017. № 5 (45), ч. III. С. 396–398.

6. Лисиця Д. Л. Модель підготовки майбутніх зубних гігієністів до професійної діяльності. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць [Херсонський державний університет]. Херсон, 2017. Вип. LXXX. С. 171–175.

7. Лисиця Д. Вивчення стану сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: педагогічні науки. Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2018. № 1 (12). С. 181–191.

8. Лисиця Д. Методичні рекомендації щодо організації підготовки майбутніх зубних гігієністів до професійної діяльності. *Нова педагогічна думка: наук.-метод. журн.* Рівне, 2018. № 1 (93). С. 130–133.

9. Лисиця Д. Результати експериментальної перевірки педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. *Нова педагогічна думка: наук.-метод. журн.* Рівне, 2018. № 2 (94). С. 137–140.

10. Лисиця Д. Л. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Sciences of Europe: scientific journal*. Praha, 2018. № 23, vol. 3. С. 34–42.

Опубліковані праці апробаційного характеру

11. Лисиця Д. Л. Застосування інтерактивних технологій навчання у процесі формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 1–2 квіт. 2016 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2016. С. 49–51.

12. Лисиця Д. Л. Науково-дослідницька діяльність студентів як складова формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15–16 квіт. 2016 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. С. 81–83.

13. Лисиця Д. Л. Оптимізація міжпредметних зв'язків при вивченні навчальної дисципліни «Невідкладні стани в стоматології» як складова формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Актуальні питання підготовки майбутніх фармацевтичних та медичних фахівців в умовах сучасної освіти*: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 15 лютого–24 берез. 2016 р.). Житомир, 2016. С. 138–140.

14. Лисиця Д. Л. Проблема підготовки з педагогіки у контексті формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 26–27 лютого 2016 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. С. 67–68.

15. Лисиця Д. Л. Розвиток творчого потенціалу у процесі формування професійної компетентності майбутнього зубного гігієніста. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 6–7 трав. 2016 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2016. С. 57–58.

16. Лисиця Д. Л. Становлення викладача професійно-орієнтованих дисциплін у контексті формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів.

Психологія та педагогіка: сучасні методика та інновації досвід практичного застосування: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 28–29 жовт. 2016 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. С. 50–52.

17. Лисиця Д. Л. Формування структури професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 січня 2017 р.). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 38–41.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

18. Лисиця Д. Л. Збірник матеріалів для забезпечення контрольного теоретично-практичного блоку під час вивчення навчальної дисципліни «Невідкладна допомога в стоматології»: навч.-метод. посіб. Рівне: вид-во науково-методичний центр РДБМК, 2015. 48 с.

19. Лисиця Д. Л. Збірник матеріалів для забезпечення контрольного теоретично-практичного блоку під час вивчення навчальної дисципліни «Дитяча стоматологія»: навч.-метод. посіб. Рівне: вид-во науково-методичний центр РДБМК, 2015. 46 с.

20. Лисиця Д. Л. Збірник матеріалів для забезпечення контрольного теоретично-практичного блоку під час вивчення навчальної дисципліни «Естетична стоматологія з основами косметології»: навч.-метод. посіб. Рівне: Вид-во науково-методичний центр РДБМК, 2015. 46 с.

21. Лисиця Д. Л. Практикум для вивчення навчальної дисципліни «Дитяча стоматологія»: навч.-метод. посіб. Рівне: вид-во науково-методичний центр РДБМК, 2015. 124 с.

22. Лисиця Д. Л. Практикум для вивчення навчальної дисципліни «Естетична стоматологія з основами косметології»: навч.-метод. посіб. Рівне: вид-во науково-методичний центр РДБМК, 2015. 103 с.

23. Лисиця Д. Л. Практикум для вивчення навчальної дисципліни «Невідкладна допомога в стоматології»: навч.-метод. посіб. Рівне: вид-во науково-методичний центр РДБМК, 2015. 104 с.

АНОТАЦІЇ

Лисиця Д. Л. Формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2018.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми підготовки майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Виявлено теоретичні основи та обґрунтовано наукові підходи до підготовки майбутніх зубних гігієністів. Конкретизовано компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Обґрунтовано

педагогічні умови та розроблено структурну модель формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах. Експериментально перевірено дієвість педагогічних умов для формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах на засадах компетентнісного підходу (підвищення мотивації студентів до навчання та інтересу до професійної діяльності; формування та розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів стоматологічних дисциплін; розвиток у студентів професійних інтегрованих знань та сприяння опануванню студентами вміннями, навичками й досвідом для вирішення завдань професійного спрямування; організація фахово орієнтованого освітнього середовища для розвитку самостійності та самоорганізації студентів).

Ключові слова: зубний гігієніст, компетентність, професійна компетентність майбутніх зубних гігієністів, педагогічні умови, модель формування професійної компетентності, компетентнісний підхід.

Лисица Д. Л. Формирование профессиональной компетентности будущих зубных гигиенистов в медицинских колледжах. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницькая гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2018.

Диссертация посвящена исследованию проблемы подготовки будущих зубных гигиенистов в медицинских колледжах. Выявлены теоретические основы и обоснованы научные подходы к подготовке будущих зубных гигиенистов. Конкретизированы компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности профессиональной компетентности будущих зубных гигиенистов в медицинских колледжах. Обоснованы педагогические условия и разработана структурная модель формирования профессиональной компетентности будущих зубных гигиенистов в медицинских колледжах. Экспериментально проверена действенность педагогических условий для формирования профессиональной компетентности будущих зубных гигиенистов в медицинских колледжах на основе компетентного подхода (повышение мотивации студентов к обучению и интереса к профессиональной деятельности; формирование и развитие профессионально-педагогической компетентности преподавателей стоматологических дисциплин; развитие у студентов профессиональных интегрированных знаний и содействие овладению студентами умениями, навыками и опытом для решения задач профессионального направления; организация профессионально ориентированной образовательной среды для развития самостоятельности и самоорганизации студентов).

Ключевые слова: зубной гигиенист, компетентность, профессиональная компетентность будущих зубных гигиенистов, педагогические условия, модель формирования профессиональной компетентности, компетентностный подход.

Lysytsia D. L. Formation of Professional Competence of the Future Dental Hygienists in Medical Colleges. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2018.

The dissertation deals with the problem of formation of professional competence of the future dental hygienists in medical colleges on the basis of the competent approach. The state of development of the problem of the formation of professional competence of the future dental hygienists in medical colleges in the course of study of professionally oriented educational disciplines of the dental direction has been analysed; the existence of contradictions between the needs of the society in the competitive medical specialists of the dentistry department, which will have a high level of professional competence and insufficient purposefulness of its formation in the conditions of a medical educational institution, has been revealed; the prevalence of classical technologies for the training of special disciplines in medical educational establishments and the need for innovation.

The historical genesis of the concepts of «competency», «competence», «professional competence» on the basis of which the interpretation of the concept «professional competence of the future dental hygienist» has been studied. Professional duties and capabilities within the limits of competence, as well as features of preparation of the future dental hygienists, based on the Ukrainian and foreign experience, have been determined.

The analysis of the scientific sources of the dental direction provided the opportunity to assess the importance of the dental hygienist profession in the prevention of dental diseases. This allowed us to assert that, despite the problems that arise in the way of the existence of the dental hygienist profession, its influence on the preservation of dental health of the population is extremely high. The importance and great need for dental hygienists requires the determination of the quality of the professional competence formation of the future dental hygienists through the use of the model of such competence, identification of its structural elements and their research.

The analysis of methodological approaches to the formation of professional competence of the future dental hygienists in medical educational institutions of Ukraine has been conducted, which made it possible based on the competent model of the future dental hygienist to determine the importance of the competent approach.

It has been established that the optimum environment for the formation of professional competence of the future dental hygienists is realization of certain pedagogical conditions, which ensures the formation of professional competence in the conditions of the medical college at the pre-diploma stage, namely: increasing the motivation of students to study and interest to professional activity; formation and development of vocational-pedagogical competence of teachers of dental disciplines; development of the students of professional integrated knowledge and assistance in mastering the students of the skills, abilities and experience for solving the problems of

professional orientation; organization of professional-oriented educational environment for the development of autonomy and self-organization of students.

The structural-functional model of formation of the professional competence of the future dental hygienists with the following components has been worked out: target, theoretical-methodological, content, organizational-activity, and effective blocks.

The method of research-experimental work has been developed and specified; the criteria, indicators and levels of formation of professional competence of the future dental hygienists have been specified; the preliminary stage of the experiment has been conducted, during which the state of formation of professional competence of the future dental hygienists was examined; the obtained results have been systematized and analysed.

The forming stage of the experiment has been carried out: the author's model of the professional competence of the future dental hygienists has been tested; pedagogical conditions of the process, means, methods and forms of training have been developed; experimental verification of the obtained results has been carried out; approbation and implementation of research work results in the activity of medical educational institutions (colleges and schools) has been done.

Practical value of the results obtained is in the development of methodological recommendations; preparation and introduction into the educational process of teaching aids «Practicum for the Study of Academic Discipline» «Aesthetic Dentistry with the Basics of Cosmetology», «Practicum for Studying the Discipline «Children's dentistry», «Practicum for Studying the Discipline «Emergency Care in Dentistry»; «Collection of Materials for Providing Control Theoretical-Practical Block during the Study of the Discipline «Aesthetic Dentistry with the Basics of Cosmetology», «Collection of Materials for the Control of Theoretical-Practical Block during the Study of the Discipline «Pediatric Dentistry», «Collection of Materials to Provide the Control Theoretically-Practical Block during the Study of Academic Discipline «Emergency Care in Dentistry».

The content and the results as well as the substantiated theoretical positions, practical research developments can be used by the teachers of medical educational institutions in the preparation of the future dental hygienists in the process of training and at the pre-diploma and postgraduate levels of education have been grounded.

Key words: dental hygienist, competence, professional competence of the future dental hygienists, pedagogical conditions, model of formation of professional competence of the future dental hygienists, competence approach.

Підписано до друку 15.11.2018 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 736.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.